

Sigillografi.

Poul Bredo Grandjean: Danske Herreders Segl indtil 1660 og Danske Gilders Segl. (I Kommission hos J. H. Schultz).

Da Arkivar Grandjeans Værk om Købstadssegl blev anmeldt (XIII, S. 195), udtaltes der Håbet om, at en Fortsættelse snart måtte følge. Efter en halv Snes År er den nu endelig kommet, takket være Carlsbergfonden og for Herredsseglenes Vedkommende desuden en Statsbevilling. De to nye Bind fremtræder i samme Udstyr som det første, og ikke blot Lystrykplancherne, henholdsvis 30 og 10, men også andre Egenskaber er uforandrede; man genfinder samme noget upraktiske Ordning (uden Navnetryk på Tavlerne), samme Udholdenhed i at tilvejebringe Studiematerialet (der også manifesterer sig i et Par Tillægstavler til Købstadsseglene, samme strængt sigillografisk-heraldiske Fremstillingsmåde, den, der også er gennemført med yderste Stringens i Grandjeans smukke Bog om »Dansk Sigillografi« (1944), der vidner om hans indtrængende Kendskab til det middelalderlige Seglvæsens intimeste Detailler. Unægtelig, det nye Værk er en Modsætning til Thisets populære Behandling af Herredsvåbnene i Tidsskrift for Kunstindustri 1894. De fotografiske Gengivelser af Seglene er naturligvis langt at foretrække for de tegnede, der findes spredte i Traps Danmark, men enkelte Steder kunde man nok ønske, at Forf. havde taget lidt mere Hensyn til Tegnerens Udlægningsforsøg¹). Herredssigneterne er ofte stukne af naivt ukyndige Gravørere, og tilmed foreligger de i Reglen kun i slette og uklare Aftryk, så at man ikke undrer sig over, at der kan opstå Tvivl om Tydningerne. Er Skam Herreds Mærke en Skampæl? En Søjle med Kapitæler er det ialfald ikke, og samme Herreds senere Segl forestiller vistnok to krydslagte Håndjærn. De sammenskrevne Tal i Voldborg Herreds Segl fra 1648 har Forf. ikke trykt; de er dog sikkert et Talmonogram efter Renaissance-tidens Skik: 21 = V, 2 = B og 8 = H, svarende til Forbogstaverne i adskillige andre Herredssegl.

Herrederne brugte næsten kun Forsegling på Kongehyldningsdokumenterne. I Mellemtiden bortkom Signeterne, nye måtte

¹) Rougsø Herreds Segl (sml. Trap VI, S. 334) viser i Tegningen Herredets fem Kirker på et svømmende Blad, medens G. kun kan se fem Småfigurer. Tydningsforsøget burde ialfald ikke være forbigået i Tavshed, ligesom det kunde være nævnt, at Rosen på Øens Kant bliver et »talende« Tegn, når den sammenholdes med Overskriftens alt for poetiske »Rossenø« Herred. At Kirkerne mod sigillografiske Regler står på Hovedet i Forhold til Overskriftens Begyndelse, er næppe noget Bevis mod Udlægningen af de utydelige Småfigurer.

stikkes, og det blev noget af et Tilfælde, om man fastholdt det gamle Herredsmærke eller valgte et nyt. En Statistik derover vilde ikke være uden Interesse og vilde vist bl. a. vise, at Skåningerne var mere traditionsbundne end de andre Danskere, især Jyderne. Slige Overvejelser indgår dog ikke i Forf.'s Metodik, der i nogen Grad overskygger en mere historisk betonet Betragtningssmåde. Det er således betegnende, at G. i sin Opregning af Seglenes Helgenbilleder ikke skelner mellem før- og efterreformatoriske. Og når Forf. S. 19 nævner en Række Segl, »som man uden Tøven kan henføre til den senere Middelalder«, synes det ikke udtømmende. Der er glemt en hel Serie skånske Segl, der skelnes ikke mellem unggotiske og sengotiske Segl, og det siges ikke, at enkelte sydjydske Segl, med Gjording og Skads i Spidsen, både i Alder og i Kvalitet hæver sig højt over den store Mængde og står Mål med de store, smukke og lige så gamle Landsegl for Lolland, Møn, Bleking og Gulland. Forhåbentlig kan der blive Lejlighed til at fremhæve dette i et kommende Bind om Sønderjylland, der er så rigt på anelige Herredssegl for Tiden 1250—1300.

Medens Herredsseglene bortset fra disse Undtagelser kunstnerisk set er noget af en Ørkenvandring, giver de middelalderlige Gildesegl til Gengæld skønne Prøver på Gotikens fornemme Kunst. Relativt mange Gildesigneter er bevarede i Original, og det er en Øjenslyst at betragte de fortrinlige Gengivelser. Dette Materiale passer sig bedre for den specielle Indledning, og selv om Forf. fordyber sig i en Oversigt over »Liljens« heraldiske Udvikling, der snarere burde have været henvist til en Exkurs, betegner den et væsentligt Fremskridt fra C. Nyrops første Publikation i Tidsskrift for Kunstindustri 1899. Med Glæde konstateres, at Forf. virkelig her har gennemført arkæologisk-kunsthistoriske Aldersbestemmelser. Og i Grunden er det uretfærdigt, at Kritiken fylder mest i denne Anmeldelse. Grandjeans Publikationer er og bliver en Fundgrube for andre Forskere.

Chr. Axel Jensen.